

HUKUKA BİRİKİMLE BAKMAK

Umran Dergisi, Nisan 2017

Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, *Birikimler V'te* hem İslâm hukukuyla alakalı hem de İslâmcı olarak kabul edilen düşünörlere ayrılan metinlerin oldukça fazla olması ekolleşme meselesiyle ilişkili olarak ele alınmalıdır. Tarihsel bir yaklaşımı kapsayacak biçimde ele alınıp irdelenen kavramlara yoğunlaşan yazılarla, Ömer bin Abdölaziz, Said Halim Paşa, AliyaZZetbegoviç, Malcolm X odaklı metinleri bu dikkatle okumak gerekmektedir.

ERKAM KUŞÇU

Hayli zamandır hukukla ilgili tartışmalara giderek artan bir ilgi söz konusu olmasına rağmen, bu tartışmaların, hukuk kavramının ne olduğu, hukukun nasıl işlediği ve nasıl anlaşılması gerektiğine dair çözümlenmeleri yeterince içerdiği söylenemez. Bu yüzden hukuk kavramını, onun çeşitli tezahürlerini, statüsünü ve bu statünün belirli bir biçimde konumlandırılmasından kaynaklanan teorik ve pratik sorunların entelektüel düzlemde enine boyuna tartışılmasına ihtiyaç duyulduğu açıktır.

İstanbul'da 1998 yılından bu yana devam hukuk okumaları grubu beş yıldır verdikleri bildiri kitapları ile güncel ve teorik birçok hukuki meseleye ışık tutuyorlar.İslâmî camianın önemli isimlerinden Avukat Muharrem Balcı'nın editörlüğünde hazırlanan çalışmalar, incelikli bir hazırlığın ve tutarlı ürünlerin toplamından oluşuyor. Ne var ki bu metinlerin düşünce dünyamızda hem siyasal-hukuksal hem de söylemsel-işlevsel bir rol kazandığını ileri sürmek mümkün değildir. Zira insanlar bu tür metinleri hem önemsememekte hem de akışkan zamanların dikkat kaybindan dolayı fark etmemektedirler.

Genç Hukukçular Topluluđu, insanların yargı yetilerini kaybettikleri bir deneyim olarak kötölüklerin sıradanlaştığı bir anı temsil eden 28 Şubat sonrası Türkiye'de hak ihlalleri ve mağduriyetlerin giderilmesi için toplanan hukukçulardan müteşekkil bir grup. O yıllardan bugüne birçok ismin yetiştiği birçoğunun ise faydalandığı bu topluluk beşincisini verdikleri birikimler kitapları ile büyük bir boşluğu doldurmaya gayret gösteriyorlar. Türkiye'nin akademi çalışmalarının niteliği sıkça tartışılırken camiamız açısından bu alanda büyük bir eksiklik olduğu tartışma götürmez bir gerçek. Zira şimdiye kadar var olan kötölüklerin, adaletsizliklerin kökenini yasa ve yasanın uygun işleyişinde aradığımız kadar yargı ve yargılama ediminin niteliği üzerinde durarak tartışmaya açmış olsaydık, bugün, bir anayasa metninin sınırlarına çekilerek tartışılmaya çalışılan hukuksal sorunların siyasi-pratik boyutunu göz ardı etmeden, onları, sahici çözümler üretebilecek bir bağlama yerleştirmiş olabilirdik. Bundan dolayı da bu tür çalışmaların önemi bir kat daha artıyor.

Sabiteler ve Zamanın Ruhı

Türkiye'de hukukun üstünlüğu ağızları sakız edilmiş bir laftır. Ancak yaşadığımız gerçeklik genelde hukukun katli üzerine kuruludur. Darbe süreçlerinde hem öncesi hem sonrası farklı ideolojilere sahip kimseler hukuksuz yargılamalar ve hukuksuzluk süreçleri ile mağdur edilmişlerdir. Aslında cumhuriyet tarihini baz aldığımızda olayın temeli İstiklal Mahkemeleri'ne kadar götürülebilir. İskilipliler, Şeyh Saidler... bu isimler hâlâ

hafızalarımızda ki tazeliğini koruyor. 28 Şubat sürecinde Sivas olaylarında ve daha birçok olayda siyasi bilince sahip birçok Müslüman hapse atılmış ve bugün Müslüman tutsaklar olarak adlandırdığımız birçok mağdur insan uzun yıllar hapis yatmış ve büyük bir kısmı da hala hapis yatmaya devam etmektedir. Hukuk sistemimizin çözmesi gereken bir sorun olarak olduğu yerde duran bu mağduriyetlerin asıl faali ise trajik bir şekilde “hukuk sisteminin” ta kendisidir. En son olarak 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında yargılama süreçlerindeki sıkıntılar ise bu kötü gidişatın en taze örnekleri olarak hala tartışılmaya devam ediliyor.

Tüm bu örnekleri düşündüğümüzde hukukun ve hukuk mücadelesinin önemi bir kere daha ortaya çıkıyor. Türkiye’de hukuk sistemi temelli mağduriyetlerin giderilmesi için akademik ve alternatif çabaların artırılması aslında her kesimin kazanımı olacaktır. Hassaten adil şahitler olması gereken ve adalet timsali olarak nitelenen Müslümanların asla göz ardı edemeyeceği bir meseledir bu. Ayrıca bu inşa sürecinde sabiteleri asla ötelemeden, taviz vermeden hakkı ayağa kaldırmak için ve erdemli bir duruşa çağrı yapmak adına bir araya gelen herkes zaten takdiri hakediyor. Bu bağlamda Genç Hukukçuların bu mütevazı çalışması ilklerden olması hasebiyle ayrı bir konumda duruyor. Bu tür çabaların artırılması ise elzem gözüküyor. Çünkü hak temelli bir arayışın ilerlediği yolda engelleri aşması için bu alanda yetişmiş birçok isme gereksinim duyduğu çok açık. Durumumuzun ne olduğunu anlamamız açısından ise baro seçim sonuçları ve seçim sürecinde yaşananlara bakmamız yeterli olacaktır.

Değişkenler ve Gelecek Kaygısı

Çalışmanın içeriğine değinmek gerekirse ilk yıllarda ağırlıklı olarak hukuk kurumları, insan hakları metinleri, eğitim, düşünce, din özgürlükleri mevzularına üzerine yapılan araştırmalardan oluşuyordu. İlerleyen yıllarda hukuk alanında birtakım tartışmaların açılımlarına dayalı araştırmalar da yapıldı. Gene bu alanda çeşitli raporlar hazırlandı. Alkol, askeri yargı, sivil toplum üzerine değinilerin yer aldığı bu raporlar da alanında en nitelikli çalışmalar arasında yer aldı. Belli başlı kavramların derinlemesine incelenmesi de bu okumalarda gerçekleştirildi. İşte bu süreçte sözlerin kalıcı ve tesirli olabilmesi adına ekolleşme zaruretinin gündeme geldiğini fark ediyor çalışmayı sürdürenler. Bu sebeple ekol olmanın, “sadece konjonktürel bir tercih olmayıp, akan sözlerin birikip toplanmasına yönelik bir zorunluluk” olduğuna hassaten dikkat çekiliyor. *Birikimler V*’in önsözünde yer alan şu vurgu bakımından son derece önemli: “Son dönem çalışmalarımızın eksenini bu hedefle şekillendi. Artık hukukun merkeze alındığı fakat sosyal bilimlerin diğer alanlarının da takip edildiği bir usulle devam ediyoruz çalışmalarımıza. Dünya tarihi, siyaset bilimi, iktisat, fıkıh veya İslam düşünce tarihi gibi alanlarda gerçekleştirdiğimiz bireysel veya kolektif çalışmalarını geniş anlamda hukuk tanımının içinde görüyoruz. Bu aynı zamanda çalışma alanlarımızı durağanlıktan kurtaran bir neticeye de yol açmıştır.

Ekolleşmenin bir başka neticesi ise çalışmamızı hukuk dünyasında sivil bir dayanak alanı/başvuru noktası haline getirmesi olmuştur. Hepimiz hukuk camiasının farklı alanlarında çalışıyoruz ve bizzat müşahede ediyoruz ki Genç Hukukçular dışında belli bir disiplinle çalışan başkaca hukuk platformlarına henüz şahit olamadık. Bundan dolayı, akademik mütalaalar hariç olmak üzere, toplumun hukuksal taleplerinin karşılık bulacağı, tartışılacağı ve çözüme işaret edileceği sivil yapılara, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu benzerlerine ihtiyaç vardır.”

Bu saiklerle girişilen bu çalışmada; adalet, kıyas, şura, tahkim, ayrımcılık, kentsel dönüşüm, anayasa, hak, özgürlük, entelektüel vb. kavramlarına, insan, din, dil, bilgi, etik, politika, estetik, hukuk gibi entelektüel alanın farklı disiplinleri ve problemlerinden yola çıkılarak yaklaşılması ve meselenin tüm boyutlarıyla tartışılması hedeflenmiş gözükmektedir. *Birikimler*'in bu cildinde, siyaset kuramı ve hukuk felsefesi başta olmak üzere ilgili diğer alanlarda serbestçe dolaşarak yürütülen teorik tartışmaların hem İslâm hukukuyla alakalı hem de İslâmcı olarak kabul edilen düşünürlere ayrılan metinlerin de oldukça fazla olması ekolleşme meselesiyle ilişkili olarak ele alınmalıdır. Tarihsel bir yaklaşımı kapsayacak biçimde ele alınıp irdelenen kavramlara yoğunlaşan yazılarla, Ömer bin Abdülaziz, Said Halim Paşa, Aliya'zzetbegoviç, Malcolm X odaklı metinleri bu dikkatle okumak gerekmektedir.

İslâm hukukunun kendine has mevzuları da özellikle fıkıh, iktisat vd. üzerine yapılan çalışmalarda bu alandaki durağanlık aşılmaya çalışıldı. Belirli bir dünya görüşüne sahip hukukçuların bu çabaları sessizlerin sesi olma yolunda bir gayretin neticesi olarak birçok öğrencinin yetişmesine vesile oldu olmaya da devam ediyor. Beşincisi yayımlanan *Birikimler* kitabına katkı sunan yazarların meseleleri çeşitli veçheleriyle ele aldıkları görülüyor. Bu çalışmalardan bazıları şöyle: Kaya Kartal "İslâm Hukukunda ve Mecelle'de Külli Kaideler", Orhan Gökçe "Tanzimat Dönemi Kanunlaştırma Faaliyetleri", Zuhâl Tavukçu "Said Halim Paşa'nın Mefkûresi", Mehmet Özbey "Anayasa Başlangıç Metinlerinin Hukuki Değeri", Fatma Zehra Aydın "Kentsel Dönüşümü Düzenleyen Mevzuat ve Mevzuatın Değerlendirilmesi", Mehmet İzmir "Modernleşen Türkiye'de Gündelik Yaşamın Dönüştürülmesi Serüveni", İbrahim Hakkı Beyazıt "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Mülkiyet Hakkı", Ali Yaşar "İbn Haldun'a Göre Siyasi Otorite ve Liderlik", Şeyma Feyza Şahin "Ömer bin Abdülaziz'in Hukuk Anlayışı", Hakan Toka "Başkanlık Sistemi ve Türkiye", Muharrem Balcı "Yaşayan Sünnet Sürecinde Aliya ve Arkadaşlarında Gelecek Tasavvuru", Elif Buyruk "Tolstoy'un Diriliş'inde Suç ve Ceza". Hâlihazırda yasal prosedürlerin sınırlarında kalmış olan hukuk kavramını bu dar kalıptan kurtaracak biçimde oluşturulan eser, hukuk kavramının içerdiği teorik ve pratik boyutları öne çıkarabilmek, entelektüel tartışmalara yeni bir boyut katmak açısından da oldukça yararlı görünmektedir. Bu açıdan yazarlara, hukuk kavramı ve problemi bağlamında kapsayıcı bir kaynağın oluşturulması yönündeki katkılarından dolayı teşekkür etmek gerekmektedir.

Türkiye'de, özgül olarak hukuk meselelerini derinlemesine analiz eden, tartışan ve kavramları/kişileri felsefi arka planı ile değerlendiren metinlerin eksikliği malumu ilamdır. Bu bakımdan, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları, camiamızın büyük bir eksikliğini gidermek hususunda bir okul gibi çalışarak kendisinde sonra yapılacak olan işlere de büyük bir katkı sağlıyor aslında. Hukukla alakalı teorik ve pratik sorunları enine boyuna tartışmaya açan bu gibi çalışmaların hem desteklenmesi hem de ortaya çıkan birikimlerin göz ardı edilmemesi ise bizlere kalıyor.